

Szerkesztői iroda:
Nagyenyeden
A KIADÓHIVATALBAN
hová
lap szellemi részét illető
közlemények küldendők

Kiadóhivatal:
Wokál János könyvkereskedése
hová
az előfizetések és hirdetések
börmentesen küldendők.
Kéziratok nem adatkak vissza.

KÖZÉRDEK

egyes tartalmu heti lap.

Megjelenik minden vasárnapon.

Előfizetési feltételek:
helyben házhoz hordva vagy
vidékre postán küldve
egész évre 4 frt,
félévre . . . 2 frt,
negyedévre 1 frt.

Hirdetmények díja:
3 hasábos petit sorért, vagy
ennek helyéért 5 kr.
Bélyegdíjért külön 30 kr.
Nyilttér sora 15 kr.

Körültekintés.

A nagy mezei munkák bevégezése után s a szüret előtt fennmaradó időközben rendszeren a mi erdélyrészi közügyeink elintézésére kerül a sor. Az egyházkerületek közgyűlései, melyek az egyes felekezetek kiváló férfiai külön, az EMKE nagyérdéki közgyűlése, mely a magyarállam buzgó harcosait — vallás és nemzetiség különbség nélkül együttesen vonja össze, ez időben tartatnak meg. Mintegy felpezsdül ez országrész népe, midőn nagyrészen már mentve házi szűkebb körének gondjaitól, a közügyekre fordíthatja tevékenységét, tervezve építve templomot és iskolát, jól tudva, hogy mindez együtt hazánk és nemzetünk erős várává válik.

Mert nehogy azt higgye valaki, hogy már eleget tettünk eddig hozott áldozatainkkal. Sokat, rendkívül sokat tettünk, de nem eleget. Az egyházkerületek évkönyvei, az EMKE évi jelentése régi hiányok egész sorozatát tárja előnkbe, mert hiszen a hazánkon keresztül vonult viharok csapásai s a mulasztás, és közönyösség okozta pusztulások képét csak az látja igazán, aki közelebről alaposan kezdi vizsgálni községeink helyzetét, azon községeket, melyek a múlt század végén, sőt még a jelenszázad elején is népes, jómódu egyházközségek lévén, templomuk s az akkori időkhöz mérten jó iskolájuk is virágzó állapotban volt.

Azonban fájdalom, sok helyen nemcsak roskadozó falakat, tanulók és tanítók nélküli pusztá iskolahelyiséget fogunk látni, melyeket aránylag még könnyű volna helyre hozni, hanem — ami még rosszabb s a mi fő oka annyi hanyatlásnak — a melegen érző, együgyű huzó, áldozatkész közszelem hiányát is. Tunyaság, önzés, kapzsiság és

mindent mástól várás — sőt követelés, — ez az, amit legtöbb helyen tapasztalhatunk, városban és falun egyaránt. Van elég, aki könnyen és sokszor oda dob egy forintot a cigány tányérára, de ha arról van szó, hogy 30—40 krt adjon egyházközsége szemmel látható hiányai fedezésére, vagy három évre egy-egy forintot adjon az EMKE-nek, rendszeren morgognak, zúgolódnak és különböző ürügyek alatt nem fizetnek. Hát az bizonyos, hogy az emberek természet és felfogása különböző anyagból van gyurva, de az is bizonyos, hogy ez anyag nem éppen érzéketlen minden szellemi behatás ellenében, csak kell tudni s e végből ki tanulni a hozzáférközés módját. Nehéz s nem kellemes munka ez, de a nemzeti munkásság vezetőinek tudni kell, hogy hiába építünk templomot, ha nem tölti be a hivatás igaz áhitata; — hiába emelünk iskolát, ha nincs buzgó tanító, ki jó szellemben vezesse a tanítást s megkedveltesse a könnyebb házi ipar egy-két nemét is a tanulókkal. Ez hát a jövő további feladata, mely kiegészítse a megkezdett s nagyrészen sikerrel folytatott közművelődési munkát, mely a közgazdasági fejlődéssel párosulva oly eredményt fog felmutatni, ha Isten békét ad nemzetünknek, hogy koronás királyunk, ki atyai gondoskodással örökdiók népei felett s ki éppen most az erdélyi részek nevezetes pontján folyó hadgyakorlatok alkalmával is a békét biztosító vitéz hadseregünk felett tart szemlét, fokozódó örömmel láthatja fejedelmi törekvéseinek évről-évre mind nagyobb arányban fejlődését, mely egy célt tart szem előtt: hazánk népeinek anyagi és szellemi fejlődésben és kölcsönös egyetértésben való boldogulását.

Honnan szerezzük be az enyedi tervezett sugárut kisajátítási költségét?

A postánál és vasutnál levő tisztelet Baross Gábor kergétvén, nem igen jut idejök nem hivatalos tollat forgatni. Mégis megkísérlem. Augusztusban becses lapjában Semper Idem ur által közölt cikk indít erre.

A vasúthoz való utnak megrövidítését idő megkímélése szempontjából üdvösnök látom. Valószínű már sok ily terv, nagyobb költséggel is, mint a felszámított 30—35 ezer frt. Azonban e kis pénz is kell venni valahonnan. Erre mondanék módot.

Mindenki méltányosnak fogja találni, hogy valamely intézmény terhet azok hordozzák, a kik hasznát veszik. Ezen alapszik számításom.

Nagyenyed vasúti teheráru forgalma ugy a behozatát, mint kivittelt számba véve, tett 1889 évben 54648 méterháza, 1890. évben 71735 méterháza. Ha minden méterháza után 3 kr városi szállítási illeték lett volna kivétel (Kolozsivárt 4 kr van vetve) be vett volna a város 1889-ben 1639 frtot; 1890-ben 2152 frtot.

Ezen jövedelem a vasúti forgalom természetes növekedése folytán, tekintve a teheráru szállítási mérséklését is Baross által, évről-évre fokozódni fog. De minden esetre lehet az 50000 q. után esedékes 1500 frtra számítani, mint biztos bevételre. Ezen összeg fedezi egy 30 ezer frtos kölcsönnek évi kamat és törlesztési terhet.

A forgalom pedig nyer annyit, hogy megbírja e terhet.

Nem számítottam a darabszám áru, mint az ökor dísznő és birka megadóztatására, sem a személyszállítás megterhelésére s pedig azért, mert a város utjait a teherközlekedés vévén főképp igénybe s annak súly szerinti egyenletes nehezéde az utra, igen méltányos kulcsot nyújtván az illetékezésre, jogi scrupulusoknak elejét akarom venni.

Lám a marosi állóhid is mily hamar megett, csak akarat kellett hozzá, meglesz egy annyi akaratával a mérvadó közöknek a Sugárut is. Concordia parvae res crescunt, discordia trahuntur. **Vasúti.**

TÁRCA.

Abrudbánya és Zalathna szomorú napjai 1848 és 1849-ben.

(Folytatás.)

II.

Hatvani őrnagy expedíciója, és Abrudbánya elpusztulása 1849. május 10-én.

Valahány történelmi művet ez ideig olvastam, azokban Abrudbánya elpusztulása, illetőleg Hatvani expedíciójának leírása hibás.

Az irók vagy hamis adatokra támaszkodtak, vagy a megtörténtekből következtetést vonva le, állíták össze műveiket.

Az eddig kezeim között forgott művek mindenike külön-külön magyarázatát adja ezen expedíció okának.

Igy pl. Csutak Kálmán „Adatok sat.” című művében azt állítja, miszerint Hatvani 85000 frt előleget vett fel az általa toborzott és még toborzandó katonák felszerelésére s mert e pénzről számot adni nem tudott, (75 ik lap) hitte, miszerint ezen expedíció kifogja őt a bajból rántani.

Kövári László „Erdély története 1848—49-ben” azt állítja, miszerint Hatvani a siker siettetése céljából rándult be Abrudbányára.

B Kemény Gábor „Nagyenyed és vidékének veszedelme 1848—49-ben” című munkájában lehetségesnek állítja, hogy azt gondolta (Hatvani), hogy a béke már meg van kötve (Drágos által), vagy pedig tullelte magát a lelkiismereti furdaláskon és adott szavát a fegyver nyugvásról nem tartotta meg sat.

Én mint szemtanú s mint olyan, a ki a dolgokat

figyelemmel kísértem, merem állítani, hogy Hatvani pillanatnyi felhevülés hozta Abrudbányára; merem állítani és be is bizonyítom, miszerint Hatvaniak nem volt ideje tettét éretten megfontolni, annál kevésbbé ahavas elfogadására reáakészülni.

De hogy e meggondolatlan tette által az abrudbányaiaknak, a kik különben 1848. okt. óta elváltak készülvén a megsemmisüléshez, elpusztulását ha nem is idézte elő, legalább siettetete!

De — nézetem szerint — kárt tett a szabadság ügyének is; mert Abrudbánya megmaradása azon időben egy jelentőségű volt az oláhok pacificalásával és a havasnak a magyar kormány alá hajtásával!

Hová fejlődhetett volna a honvédelem ügye a havasok birtoka mellett? annak megőrzését szakértőkre bízom, az én czélom csak az, hogy a hibás adatokat kigazítsam nehogy e fontos történelmi mozzanat, hamis adatokra fektetett leírások után hibásan adassék át az utókoroknak.

Hogy az események leírása érthetőbb legyen, szükségesnek tartom egy pár esetet említeni fel az előbbeni időből:

1.) 1848. okt. 20-án, midőn az oláhok a nemzetőrség lefegyverzésére készültek, Abrudbányáról egy küldöttség ment Jancuhoz megkérendő őt, hogy a várost a felprédálástól kímélje meg.

E küldöttséget Jancu ezen szavakkal fogadta: „csinacs császár, si pácsa de orásu” (öt óra alatt vége a városnak) azonban ugy látszik, vagy Jancu nem érezte magát illetékesnek e tárgyban egyedül határozni; vagy pedig maga a küldöttség látta jónak bevárni Buttyán János prefektus megérkezését, kíröl tudva volt, hogy egyike azon ügy vezetői közül, kik eszközkel imponálnak a többinek.

Buttyán megérkezett 22-én a táborba s vagy azért, mert békülékenyebb volt Jancu és társainál, vagy mert már akkor Zalathna felprédálásáról hírt vettek volt, rá

beszélte a többi népvézereket, hogy bizonyos feltételek mellett kegyelmezzenek meg a városnak.

A feltételek következők voltak:

1. A nemzetőrség, valamint minden magyar polgár szolgáltatassa be fegyvereit.

2. Fizessen a város hadi költség fejében 5000 frtot pengő pénzben.

3. Esküdjék a magyar polgárság hűségét I. Ferdinánd császárnak.

4. A politikai bűnösöket adja ki.

Okt. 24-én a nemzetőri és magán fegyverek kiszolgáltattak; de ez nem volt elég, hanem a következő napokon minden házat és telket a legutolsó zugig felkutatnak a netalan elrejtett fegyverek után.

Mit kellett Abrudbánya magyarajku lakóinak ez időtől 1849. május 10-ig szenvedni? azt a város ez idő alatti történetének részletes leírásában fogom megadni.

2.) A piskii csata előtt keresztül vonult városunkon Cloceocan es. k. őrnagy vezérlete alatt 4 század határőr és 2 század Károly Ferdinánd katoná, hogy a Bem seregét bekerítsék. E sereghez csatlakozott Buttyán János prefektus is táborával.

E csapatnak kezébe kerültek a Déváról Zaránd megyén keresztül Magyarországra indított hunyadmegyei menekültek, a Magyarországból berendelt katonákkal jött asszonyok (markolányosok) és két zarándmegyei férfi névszerint: Geringer Miklós szűcsmester és Fülöp Jakab nevű zsidó, a kiket, mint foglyokat behoztak Abrudbányára.

Mind a hunyadmegyei menekülteket, mind a markolányosokat a polgárok magukhoz vették elszállításra; de a két utóbb említett férfit az oláh vezérek seankihez szállásba adni nem akarták, hanem bezáratták a tömlöcbe, hol a polgárság által élemeztek 1849 május 6-ig. 1849. ápril hó 20-án országgyűlési képviselő Drá-

sokkal celszerűbb

esztés. Az a
Praktischer Rath-
elértem s a me-
idején látta, eso-
termesztési eljá-
A főgondot min-
s tövek nevelésére
felszedem az olyan
amóca termett, az
gom, a gyökereket
al kevert ágyakra
em-re. Az ágya-
ságban naponkint
en 3—4 hét múlva
egészséges gyöke-
lyökre ültethetem
közepétől szeptem-
m legalkalmasabb
ültetek, ugy inkább
egyáltalaj, mely-
hely célból istállói
ára azonban még
nem mindig csak
jó asónyomnyira
a ágyakra osztom,
gyök. A sorokban
növényeket 3—3
ágyon 3 sor van,
em-re a szélitől
mögöntözöm, a
indultak, trágya-
hogy a sikert fő-
et így csinálom,
márhaganaj félíg
a hordókat két-
vizet öntök rá s
egyszer megkeve-
nég kétszer annyi
—14 napig közök-
zopéig folytatom.
ast újra megkez-
időn a számóca
szetesen szorgal-
pest porhanyitom
öntözöm. Valóban
ódnak növényeim
ágyakon is tömér-
figenszében kifej-
az ágyak szélére
méter hosszú pál-
énél fogva kocsa-
engén kifeszítve:
át a rothadástól
híntek. A gyü-
elhalt leveleket
fel kapálom s a
em leirtam. Vé-
télre még soha-
ségem.

BOK BERTALAN

OS.

lards 1 frt 20
közö szinben) külp
szhoz, a HENNE-
em gyári raktára
ekre 10 kr. bélyeg.

ly.

elekönvi hatóság
páros cégnek Frink
ási ügyében végre-
tökekövetelés ennek
matai 18 frt 31 kr
t, valamint a jelen-
rűk kielégítése vé-
nedeki I. rsz. 531.
t megállapított ki-

d-dik napján d. e.

ni.

alanok becsárának
an letenni.
egerőre váltá után
egyes vételári részlet
amatokkal együtt a
ntárnál lefizetni.
nittatni.

ezzen kir. jbróság
t ellen előjáróságánál

kir. aljárásbíró.

A fennebbi ajánlatra az a nézetünk, hogy az iránt, a mi Baross minisztertől függ Barossal kell kiegyezni. Már pedig ő, a ki a vasuti forgalom emelését akarja, az nem fog akadályokat gördíteni útjába, sőt lehetőleg minden könnyebbit megpróbál arra nézve, hogy mennél gyorsabban, mennél jutányosabban és mennél könnyebben emelkedjék a forgalom. Miután pedig 3 kr mázsadíj teher képezne a szállításra nézve, aligha fog beleegyezni az a miniszter, a ki éppen a teherszállítás olcsósága által akarja a versenyképességet emelni, mert ha a feladott árúknak könnyen megbírnák a terhet, az állam jövedelmének fokozása végett kétségtelenül maga a miniszter hozná be első sorban a magasabb díjszedést.

De tovább megyünk. Enyed nem kereskedelmi város; sok mindenféle befolyt arra nézve, hogy természetes uton kereskedelmi emporiummá nem fejlődhetett. A mi forgalom itt van, azt csak néhány, másnemű hivatásánál fogva is itt lakó vállalkozó szellemű embernek lehet köszönni. Pusztán csak kereskedelmi hivatásból bizony kevesen vannak még, a kik a forgalmat emelik; tessék csak megolvasni az iparkamarának múlt évi jelentéséből a vasut forgalmi adatokat s összehasonlítani pl. Balázsfalva, Gy.-Fehérvár sőt Tövis forgalmával, a mit közöltünk is s meg fogja látni, hogy Enyed még nem áll a megfelelő helyen vasuti teherforgalom tekintetében. De továbbá a sem volna méltányos, hogy úgy a kivitel mint a behozatal egyaránt terheltessék, valamint a sem, hogy azon árúknak is megvámoltassanak, a melyek pl. Csombord, M.-Szt.-Király felől érkező, vagy arrafelé szállítva, a város belterületét nem érintik és nem különösen azt a szép utat, melynek valószínűsége közlekedési, egészségügyi és szépségteljes tekintetből bizonyára mindenki ohajtja, természetesen kapcsolatban a város többi utcáinak s első sorban főterének s főbb utainak kiépítésével, vagy legalább tatarozásával.

Miután az enyedi vasuti forgalom emelését minden módon segíteni kell, a jelzett díjszedés pedig — bármily kicsinynek tessék is, erre éppen nem alkalmas, — valamely megfelelőbb építési alap után kell kutasunk. Szerkesztő.

Levelezés.

M.-Forró, 891, IX. 3.

Lapunk közelebbi számában G. ur volt szíves — mint állítja a „szárazvám-völgy“-i olvasókör érdekében — felszínre hozni egyetmást ezen olvasókör munkássága felől. A jogtalan védelem ellenében bármikor kész vagyok sikra szállani, s „mivel burjánzó baljósát“-nak nevezi az egyet megretirálására célzó szavaimat, ez alkalommal — ugyancsak az olvasókör érdekében bátor vagyok a t. Szerkesztő urak engedelmével én is egyetmást felszínre hozni.

Legyen meggyőződve G. ur, hogy midőn azt mondtam, nem vontam kétségbe, hogy az egyet nem fog fennállani; mert az állani fog örök időken keresztül; ha csak a moly bele nem költ a könyvekbe. Hanem hogy a korral haladni nem fog sohasem az is áll, mivel fenn-

gos Jánosnak egy küldöttje jelent meg Janku és Buttyán előtt levéllel, melyben ezek taláikára szólítottak fel.

E felszólításra nevezeti néprezerek néhány abrudbányai és topánfalvi polgár, továbbá több, az ország minden részéből ide menekült néprezér kíséretében megjelentek a kijelölt helyen. Rövid értekezés után (melynek tartalmáról tiszta tudomásom nincsen). Drágos visszaindult Debrecembe.

Május 3-án a Debreczenből visszaérkező Drágost a románok nagy kísérettel hozzák Abrudbányára, itt másnap értekeznek vele, szombat azaz 5-én kiviszik Topánfalvára, hol népgyűlést tartanak, mely gyűlésen Drágos előadja utazásának eredményét.*

6-án az abrudbányai unitárius templomban Drágos elolvassa a Kossuth levelét, melyben ez a megtérőknek amnesztia ígér.

Ekkor eszközi ki Drágos, hogy a télen elfogott Geringer Miklós és Fülöp Jakab szabadon bocsáttassanak és a haza mehetés céljából utlevéllel látassanak el.

E két egyén mielőtt elindult volna, felkereste azon polgárokat, a kik velük fogságuk ideje alatt jót tettek, élelemmel s egyéb szükségességekkel ellátták; kérdezték, hogy hálájukat mivel tudnák leginkább kifejezni?

A ki az azon időbeli viszonyokat ismeri, nem esodálkozhatik, ha a polgárok némelyike gyanuba vette Drágost azért, mert itt létének kevés eredménye látszott, mert többnyire az oláhokkal konferált. E gyanúkat nevezett két egyén előtt kifejtették s kinyilatkoztaták, miszerint: félnek, hogy mielőtt a magyarság felmentésükre jőne, az oláhok által lefognak gyilkoltatni.

A Brádon állomásozó katonaság kiszokott szállani időnkint ide, vagy oda, hol oláh tábor gondoltak lenni, hogy szokjanak a tűzhöz, hogy a gyakorlatból ki ne jöjjenek; és pedig legtöbbször a mihelyesi sáncokat látogatták meg, hol rendszeren ellenségre találtak, a melyet

állása óta nem fejtett ki semmit, miáltal a „szárazvám-völgy“-i olvasó egyesület nevét megérdemelné.

De miért is viseli e nevet? Olvassa-e valaki azokat a könyveket a távolabbiak közül? Hogyan is olvashatná, mikor könyveinek semminemű lajstromát nem közli; hanem nagyobb szegényre mind a Bogati könyvtárból élünk szellemi eledellel. Már pedig egy olyan egyesületnek, a mely egy egész völgynek vette fel nevét, s melyet az EMKE is volt szíves sok szép könyvvel megajándékozni: annak nyomtatott lajstroma és tagjai által megállapított szabályokra van szüksége, a mit az egész vidékkel közöljön, hogy más is informálva legyen miképp juthat a könyvekhez.

Erre körülbelül azt felelheti G. ur, hogy igen, de pénz kell ehhez! Ugy van biz az, csak hogy ez esetben a tisztelt rendező uraknak lelkiismeretesebben kellene hozzájárulni a majális rendezéshez, s ne resteljenek magok is nagyobb tevékenységet fejteni ki; mert tudjuk jól, ha szegény az eklézsia, pap a harangozó. S ez esetben a kiadások csökkennének az egyesület jövedelmének javára, ha nem is erősen; de apránként s bizony olyan helyt hol gyengén ereszt az erszény, jó a krajezárt is megkímélni.

Azzal meg nem lehet a fiatalságnak kifogásolni magát, hogy nagyon el volt foglalva saját dolgaival, mert mindnyájának beleegyezésével és tudtával történt az idő megállapítása, s ha tudta dolgait — mert hát mindenki tudhatta pár héttel az előtt — akkor tetszett volna vagy el nem fogadni, vagy feltételeken vállalni el, mint elnökünk tette. Az azonban cseppet sem volt helyén, hogy pénztárnok ur későbbben érkezett meg egy félórával mint a vendégek.

Ezen alapon indulva vontam le magamnak ezen jósálatot; s ha a munkásságot, a melyet említ olyan értelemben fogja fel mint majálisunk alkalmával, akkor állításom örök időken keresztül megdönthetetlen marad.

Ugy-ugy G. ur! gondolja át lelkiismeretesen ezen dolgot mint papi emberhez illő és részrehajlatlanul mint olyan ember, ki az igazságot hirdeti s remélem akkor igaznak találja szerény állításomat.

Máskülönbben csak előre! Adja az Ég, hogy jósálatom ne teljesejék be; azért nem fogom magam szégyenlenni állításomért; mert az Isten senkit sem ruházott fel biztos jóslási tehetséggel.

Bedő Béla.

Erdélyrészi fürdő kongressus.

Az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület, a fürdő-igazgatóságokhoz és fürdő orvosokhoz a következő felhívást intézte:

Egyesületünk ig. választmányának július 20-án tartott ülése határozatából az erdélyrészi fürdők érdekeinek megbeszélése céljából f. év október 4-ére Marosvásárhelyre ezen értekezletet hívunk egybe. Midőn ez értekezleten való szíves megjelenésre a fürdő-

egy pár lövéssel elriasztottak és azzal visszatértek állomás helyükre.

Éppen egy ily kiránduláson volt Hatvani 800 vagy 900 legénygel és 3 ágyúval, de semmi lövészet, a midőn találkozott a fennebb megnevezett két kiszabadult fogollyal.

Miután őket kikérdezte és elbeszélésük után tudomására jutott annak, hogy az abrudbányaiak 7 hó alatt mennyi fészket állottak ki és hogy Drágosban nem biznak (már azok, a kikkel ők beszéltek); sorba állítja a katonákat és azt kérdezi: „vajon van-e kedvök Abrudbányára bevonulni?“ mire az egész csapat egy szájjal igent mond.*

Azt vagyok bátor már most kérdezni, „van-e ember a ki azt el tudja hinni, hogy Hatvani akkor, mikor csak kirándulásra indul, minden a hadjáratához szükséges kellék nélkül? előre megállapított terv után rándult volna be Abrudbányára?“ a mint a kezem között forgott munkák sorai között olvasni lehet.

De erről később bővebben.

A hegyek tetején elhelyezett örök utján egy pár óra alatt már megtudták a vezérek Abrudbányán, hogy a magyar sereg arrafelé tart, mire Janku s még egy néhány el is utaztak.

Ekkor mondotta Drágos (Boér Jánosnének) azon emlékeztető mőtő szavakat: „Ha csakugyan bejön Hatvani a városba, akkor csak készítsék el a szemfedőmet.“

A városi magyar polgárság a katonaság bevonulásának szivből örvendett, mert megmenekülésének elérkezését látta.

A helybeli románoktól még azon este beszédtek a fegyverek kivéve mintegy 40 nemzetőrrel, kik egy Koroj Dumitru nevű porkoláb és kiszolgált katona vezetésével

* Ez esetet több, az ugynevezett Hatvani (Somogy megyei) oszlopban szolgált jó barátomtól hallottam, menekülésem alkalmával.

igazgatóság képviselőit és a fürdő orvosokat elkéri baktorkodunk, kötelességünknek tartjuk közölni a tárgysorozatot, mely egy erre kiküldött bizottság által megállapított. E szerint a bizottság javasolja, hogy az értekezleten tárgyalassanak a következő kérdések:

1. Miként lehetne egy balneológiai (kapcsolatosan turistai és etnográfiai tartalommal) szaklapot megindítani?

2. Fürdőitani tanszék felállításának szüksége egyetemünkben.

3. Az erdélyrészi fürdők bajai, specialis viszonyai?

4. Állapítsák meg az erdélyrészi fürdők gyógy módja, (kurája.)

5. Hogyan lehetne tőkét teremteni az erdélyrészi fürdők fejlesztésére?

6. Hogyan lehetne ásványvizeink forgalmát emelni?

Hazafias tisztelettel kérjük, szíveskedjék velünk közölni, hogy e kérdéseknek tárgyalatását helyesli-e, esetleg akar-e valamely más kérdést is a programmba felvételni, s ha igen mely kérdés lenne az?

Továbbá kérjük megnevezni a fürdő képviselőit, kik az értekezleten megjelenni szíveskednek, hogy a megfelelő elszállásolásról előre gondoskodhassunk.

Egyesületünk, alapszabályaihoz híven, a fürdők érdekeinek előmozdítása végett a legnagyobb önzetlenséggel kész a legkiterjedtebb akciót megindítani. E célból adta ki nem rég nagy áldozattal az erdélyrészi fürdők és ásványvizek leírását, s e végből eszközölte ki, hogy az Emke Uti Kalauzban a fürdőkrol bő ismertetés adassék. Mindezek után, azt hisszük, hogy az értekezlet méltóságának, határozatai súlyának emelése céljából az összes erdélyrészi fürdők képviselőket elfogadják küldeni a fürdő-értekezletre és a fürdő orvosok gazdag tapasztalataikkal a tárgyalásban részt venni szíveskednek.

A szíves válasznak lehető gyors megadását a további teendők eszközölhetése végett tisztelettel kérjük. Kolozsvárt, 1891. szeptember 3-án.

Honfui üdvözléssel:

Br. Feilitzsch Arthur.
alelnök.

Radnóti Dezső.
titkár.

VEGYES HIREK.

— Ő Felsője f. hó 12-én Beszterczére utazva 15-ig részt vesz az ottani hadgyakorlaton. Onnan Temesvárra utazik a kiállítás megtekintésére. Vármegyénken 16-án éjjel megy át az Ő Felsőjét vivő külön vonat.

— Pulszky Ferencz hírneves tudósunk nem 20-án hanem 17-én esütörtönkel reggel a gyorsvonaton érkezik városunkba. Vele jön Majláth Béla a M. N. Muzeum könyvtár igazgatója is leányával. Puszky idejének egy részét a főiskola gyűjteményeinek, különösen a kedvenc szakmájához a régészet és műtörténethez tartozó tárgyaknak megtekintésére fordítja, 18-án d. u. pedig a szegénysorsu tanulók javára felolvasást fog tartani a kollegium diszter-

alatt, még mielőtt a katonaság a városba érkezett volna, kivonultak — állítólag a papok erdejére.

E kivonulás okát én magamnak megmagyarázni telyességgel nem tudtam, a mig b Kemény Gábor elől említett munkáját nem olvastam, hol a 228. és 229-dik lapon ez áll: Drágos fogadkozott, hogy senkinek hajaszálla sem fog meggyőzölni. Némelyek meg is nyugodtak ezen, többek között Buttyán és Dobra, — „de én“ — mondja Jancu, „gyorsan mentem szállásomra. Iovamra ugrottam és miután néhány abrudbányai román nemzetört kötelességükre és esküjükre emlékeztettem, elvágattam Topánfalvára.“

Hatvani is, mint minden oly ember, a ki szakmájában gyenge s a mellett félénk természetű bir, mindenki iránt bizalmatlan volt, minden eséklyeséget indulatjától elragadtatni engedte magát, e mellett szerencsétlenségre a legdühösebb magyarrhoz, az oláhok által 1848. októberben a város által kiszolgáltandó politikai bűnösök közül első helyre jegyzett kath. lelkész Kovács Józsefhez szállásolták be, hol hasonszerű emberektől nyert információt.

Másnap már meglátszott rajta a változás annyira, hogy csak a iegvérmesebbek nem vésztették el reményöket a megmeneküléshez.

Nem gondolta ugyanis meg, hogy Drágos 3-6-ig a pacificatiót tökéletesen keresztül nem vihette, anélkül, mert azon időben mintegy 200-300 néprezér ide a havasok közé szorulva, mind olyanok, a kiknek már tört cserepök volt; nem gondolta meg, hogy nem volt idő mindenkit, ki fegyverrel birt e rövid idő alatt, a fegyver átadására előkészíteni; hanem — feladásra, — egy pár abrudbányai és abrudfalvi emberrel eldugott fegyvert találván, azokat elzárta.

Képzeltetni mily behatással volt ez eljárás az oláhokra, kiknek Drágos (mint kormánybiztos) becsületszavát adta, hogy semmi bántódásuk nem lesz. (Folyt. köv.)

mében
dége le
ve i főd
én eskő
járásbor
zető ta
meztelj
szeres a
hog y f
hó 22-i
püspök
előlézi
vélemén
f. hó 10
közül C
pedig.
köző ny
több ga
alispánj
vészes r
nyosmeg
szerint
Pál szől
Bagoly n
tá a fil
vizsgálat
dekezési
sóinkat.
Salmen
tétet eln
rendező
szándék
rendező
a melye
moritó
nyára e
közelebb
lettetett
— az es
irtása biz
jelenéséb
nek alab
el. Össze
beli Vir
13-án d
lövészin,
lepeinkn
részletese
hivatnak
kezdőleg
érdekeik
m e j e l
felismerh
tokat sze
saját mag
hassanak
szeptemb
Sándor g
nek fővá
orsz. kép
gróf és E
sével ren
a hazafias
országos
érdeklődé
napieseme
cic-ezred
a kiállítás
tárlat bő
érdekeseb
deklődő b
zónás-utaz
fel a fővá
kiállításán
tanulságos
akkori ve
ellenségei
rák kiáltv
a csatákba

mében. Itt időzése alatt Török Bartalan m.-főjegyző vendége lesz.

— **Hymen.** Imecs Ilona, Imecs Domokos M.-csesztvei földbírtokos, ny. főszolgabíró kedves leánya f. hó 12-én esküdtött örök hűséget Sztupjár Samu balázsfalvi kir. járásborosági aljegyzőnek. Fogadják szerencse kívánatomat.

— **A törvényhatósági bizottság** legtöbb adó fizető tagjainak jegyzéke összeállítás alatt lévén, figyelemztetjük az érdekelteket, különösen azokat, kik a kétszeres adószámítás kedvezményét igénybe akarják venni, hogy f. hó 20-ig adják be nyilatkozataikat.

— **Az erdélyi részről róm. kath. statusgyűlést** f. hó 22-ik és 23-ik napjaira hívta össze Lónhard Ferenc püspök önmaga. A közgyűlés tárgyai részletesen az azt előkészítő igazgató tanácsi jelentés és a 15-ös bizottság véleménye sorolja fel.

— **A n. enyedi orsz. fegyintézet** új építkezésére f. hó 10-én tartott árlejtésen az építés munkálat 8 pályázó közül Csóka J. kolozsvári építész, a fűtési felszereléseket pedig 3 pályázó közül Zelletin Mátyas budapesti vállalkozó nyerte el.

— **Tíz. Diodón Zayk Gábor és Pál Béla** udvaraiban több gazdasági épület égett le.

— **Miben áll a tordai filloxera dolga?** Megyénk alispánja, a mint híre futott, hogy Tordán megtalálták a veszélyes rovar, azonnal részletes tudósítást kért Torda-Aranyosmegye alispánjától az ügy állásáról. A kapott tudósítás szerint a hír fájdalom igaz s augusztus hó 22-én Fekete Pál szőlőszeti vándor tanár s több városi bizottsági tag a Bagoly-mál nevű szőlőhegyben kétségtelenül megállapították a filloxera előfordulását. A többi hegyekben a részletes vizsgálat csak ezután fog megejtetni. A megindítandó védekezési eljárásról is annak idejében értesíteni fogjuk olvasóinkat.

— **A „Gyulafehérvári Népbank”** igazgatósága, Salmen Frigyes választotta meg a közelebről alakult intézet elnökének.

— **A szabadságharc emlékek kiállításának** rendezői felkértek mindazokat, kik a kiállításra tárgyakat szándékoznak, szíveskedjenek ezt öltözésen tudatni a rendező bizottsággal, nehogy oly tárgyak küldessenek be, a melyek a kiállításra már megvannak.

— **Felhívás.** Megtűnéssel kell jelezniünk a szomorító valóságot, hogy vidékünk gazdaságának — bizonyára egyik legnagyobb veszedelem a filloxera — legközelebbi szomszédságunkban Torda megyében már észleltetett s minthogy ellene legsikeresebb óvintézkedésnek — az észlelt meglepett telepek azonnali kéréselhetlen kiirtása bizonyult, — szükséges a rovar hatását első megjelenésében ismerni fel, — ezt pedig csakis szőlőtelepeinknek alapos, részletes és szakértő átvizsgálásával érhetni el. Összes szőlőtelepeinknek egy ilyen vizsgálata a helybeli Vincellér-képezde közben jövetelével — folyó hó 13-án délelőtt 9 órakor kezdett a hosszu, lövőszin, őrhely, s folytatatosan a többi összes szőlőtelepeinknek részletes megjárásával, s hogy ezen kutatásunk részletesebb, alaposabb és sikeresebb lehessen. — Felhívhatunk minden egyes szőlőbirtokos urak! a kitűzött időn kezdőleg — elsősorban saját maguk legjobban felfogott érdekeikből — a helyszínen saját szőlőbirtokukon megjelenni, a vizsgálatnál közreműködni, és a veszély felismerhetőségéről magunknak gyakorlati uton tapasztalatokat szerezni, — hogy így jövőre maguk is egyedenként saját magános észleletük alkalmával biztosabban eligazodhassanak. A városi tanácsból Nagy-Enyeden 1891 évi szeptember hó 12-én polgármester távollétében Z. Szócs Sándor g. tanácsos.

— **Az 1848—49-iki szabadságharc emlékek** fővárosi kiállítása, a melyet Hentaller Lajos orsz. képviselő és Farnék Béla, Károlyi Gábor gróf és Pázmándy Dénes képviselők közreműködésével rendeztek, országos érdeklődés tárgyát képezi. Ugy a hazafias kegyelet, mint a történetírás szempontjából országos nevezetességű esemény ez, a mely iránt a közérdeklődést nem szibbasztják meg a legszenzációsabb napiesemények sem. Példa reá a mult napokból a Jellacic-ezred novídvári tüntetése, a mely még inkább fokozta a kiállítás látogatóinak számát, mert a rendkívüli gazdag tárlat bővelkedik a Jellaciera vonatkozó érdekesebb képekben. Az ország számos részéből az érdeklődő hazafiak kiránduló társaságok szervezkednek, s a zónás-utazás olcsóságát felhasználva tömegesen mennek fel a fővárosba, a melynek a szabadságharc emlékeinek kiállításánál rég volt s aligha hamar lesz érdekesebb s tanulságosabb látványja. Az 1848—49 iki csatáképek, akkori vezérlő politikusaink és hadvezérek, valamint ellenségeink arcképei; a különböző magyar, orosz, osztrák kiáltványok, okmányok, lőfegyverek, kardok, kaszák, s csatákban megőpett zászlók s a szabadságharc egyéb

emlékei a fővárosi vigadónak nyolc termét töltik be, a melyek közül egy — a feketével bevont „Gyászszoba” — kizárólag vértanúinktól maradt ereklyéket tartalmaz; s egy nagy terem falait töltik be a Kossuth-képek. A ki csak teheti ne mulassza el a egyszerű kiállítás megtekintését.

CSARNOK.

Pulszky Ferencz.

Lubóci és cselfalvai Pulszky Ferencz, hazánk jeles férfiaiuk egyik legkiválóbbja 1814. évi szeptember 17. Éperjesen született. Éppen azon a napon tölti be tehát nevezetes eseményekben gazdag életének 77 ik évét, melyen szerencsések lehetünk öt kis városunkban üdvözölhetni. Korán árvaságra jutva, nagybátyja Fehérvári György nevelte fel, ki európai műveltségű férfi s jeles régész volt, kinek remek szépségű darabokkal telt gyűjteményei korán felkeltették az ifjú Pulszky fényes tehetségeit és érdeklődését a régészeti s műtörténeti tanulmányok iránt. Már 19 éves korában beutazta Olaszországot, 21 éves korában ügyvédi oklevelet szerzett és Sáros megye aljegyzője lett, 1836-ban beutazta Német, Angol és Franciaországot, Hollandiát és Belgiumot s ez utazásról megjelent művei alapján a M. T. Akadémia levelező taggá választotta. A 30-as évek reformszemléi iránt melegen érdeklődően, Kossuth „Pesti Hírlap”-jában rendszeres munkatársra és vezércikkírója lett s ezen kiváló tehetsége még most élénken csillog a jelenlegi „Pesti Hírlap” politikai vezércikkeiben. 1839-ben Sáros megye megválasztotta országgyűlési képviselővé s Pulszky sokoldalú tanulmányainál és szónoki tehetségeinél fogva a legtekintélyesebb követek sorában foglalt helyet. E közben azonban más téren sem pihent munkássága; 1839-ben az akkor nagy hírű „Augsburger Allgemeine Zeitungban” heves polemikát folytatott Magyarország érdekében b. Zedlitzel, később pedig a nemzetiségi kérdésben gróf Thun Leóval. Megházasodott, nőül vevén Bécsben Walter előkelő bankár rendkívüli szellemű leányát: Terézt 1848-ban a pénzügyminiszteriumban államtitkár, később pedig külügyi államtitkár lett, mely minőségben nagy agitatort fejtett ki a bécsi sajtóban hazánk javára s elősegítette a belgiumi fegyver küldemények behozatalát. A második magyar miniszteriumban a kereskedelmi tárczát bízták rá, majd diplomatiái missiót vállalt s első útja az orosz intervenció hírére Oroszországba volt tervezve, de Lengyelországban mint kémet elfogták s Pulszky csak szökéssel tudta rosz sorsát kikerülni, Párizsba, majd Londonba sietett s itt érte a világsíki fegyverletétel híre. Ettől kezdve Pulszky a száműzetés keserű kenyereit ette, melyet ő és nemes szellemű neje nagyrészen irodalmi foglalkozásokkal szereztek meg. 1851-ben Kossuthal Észak-Amerikába utazott, majd az olasz küzdelmek alatt Garibaldi-nál volt. — 1866-ban jött haza, de mily szomorú csapásokra: nejét leányát a ravatalon találta és 19 éves fia Gábor karjai között hunyt el Teljes amnesztiát nyerve, rendkívüli sokoldalú munkássághoz kezdett, mint képviselő, író, mint 1869 óta a M. N. Múzeum igazgatója s mint sokáig a magyarországi szabadkőművesek nagy mestere.

Pulszky Ferencznel aligha van Magyarországon szélesebb ismeretkörű író és tudós, aki egyszersmind hazánk politikai életében is oly nevezetes szerepet vitt volna s kinek neve Európában ismertebb lenne, mint az övé. S bár 77 év nyomja vállait, lelke szelleme friss és élénk s különösen, ha kedvencz szakmáját a régészetet és műtörténetet valami adattal gazdagíthatja, nem ismer fáradást. Ezen friss és élénk szellem hozza őt körünkbe is, Eljén sokáig magyar tudományos életünk díszére s legyen általunk szívesen fogadva és üdvözölve.

T. B.

Közgazdaság.

Néhány szó a filloxera pusztítás ügyében. Magyar-Szék, 1891. aug. 31.

A közérdek 30-ik számában „a kipusztult szőlőterületek legjobb értékesítése” címén egy cik jelent meg. Én a cikíró ur ott kifejtett nézetét nem osztom, nem osztom pedig azért, mert hazánk megszűnt a mézzel és vajjal bővelkedő kanán földje lenni, az az ma már hazánkban ritka a jó méh legelő. És ritka pedig Erdély egyes vidékein s különösen Enyed környékén, a hol oly növények (pohánka vagy hajdina vagy erdélyiesen harsicska) nem termelnek, a mi sarju kaszálás után jó mézlegelőt szolgáltatasson. Tegyük föl, hogy egy kisebb községben, melynek határa 2500—3000 hold, hol most a méhészetet alig 1—2 fő üzi, méhei alig birnak 8—10 klgm mézet gyűjteni. Mi lesz akkor, ha ugyanazon területen 50—60 gazda üzeni a méhészetet és hogy jó-vedelmező legyen, mindenik 20—20 anyatörzsel, e mostani 10—20 helyet 1000—1200 törzsel, a mi tavasz fo-

lyamán 2000—3000 törzsrre is könnyen felszaporodik. Az hogy méhtörzseink alig tudnak 2—3 klg mézet gyűjteni, a mi telelésükre is kevés, s így méhtörzseink a tél folyamán elvesznek. Nem hogy nyertünk volna, de oda jutunk, hogy „se pénz se posztó”. Igen is, a ki csak teheti tenyészten 1—2 kasméhet de pénzélsre nem fizeti ki magát, különösen töneges tenyésztsénel és közönséges kasokkal. A méhészetnél a selyem termelés jobban fizett.

A baromfi tenyésztés az még éppen képtelenség. Tessék csak számításba venni, mibe kerülne most ott a szöllőket baromfi tenyésztésre berendezni, egy házat, egy baromfi pajtát építeni, vajlon kikifizeti-a? magát ott, a hol a csibe párja sokszor csak 30 kr. Én azt hiszem nem.

Az én nézetem az, hogy a kipusztult szőlőkbe ves-sünk 2—3 évig kaszás nyővént és azután ültessük be hazai szőlővel s azt tartjuk fen szénkénegezéssel. A mely határban a filloxera még nem találtott, azon szőlőte-rületeket is, és pedig ha szükséges még karhatalommal is szénkénegeztetni kell. Mert csak ez az egyedüli szer a mi a filloxera pusztítását ellen sulyozza.

Oly helyeken mint N.-Enyed igen kívánatos hogy a kénegezéshez szükséges fecskendők a város vagy a községek által szerentesenek be, s azok mellé a munká-sok kellő számban begyakoroltassanak, s azok a vincelér képezde vezetése alá rendeltessenek s minden egyes szőlő szabályszerűen kénegeztessék.

Bar az ég ura az annyira és az annyiszor sujtott szülővárosom ezen iszonyu csapástól megkímélne. Kötve hiszem, hogy ha már Tordán és Sebessen a filloxera konstataitott, hogy az enyedi hegyekben is ne legyen. Igyekezenek uraim és polgártársaim kénegezni, hogy meg előzzék illetve hogy elhárítsák a veszedelmet. A költség holdanként (1600 □ öl) kénég 17—18 frt és 5—6 nap-szám, ne sajnálják mert 2—3 szorosra visszafizetődik.

Nálunk most már a must literjéért 16—17 krt igrének, míg ezelőtt 3—4 ével 6—7 kr volt, és nem is faj borok, mint Erdély nagyobb részében. A tavalyi csü-ger literje 17—20 kr.

Egyideűleg értesitem, hogy e hó 23-án délután iszonyatos orkán dühöngött; 3 vármegye (Somogy, Tolna és Baranya) egy részét a jég csak nem teljesen elverte, a hol jég nem volt ott, a szél okozott iszonyatos károkat. Pécssett ház fedeleket bontott le, kőmennyeket dön-tött össze, sőt ember élet is eset aldozatul.

Sándor Gyula.

Ertesítés.

A kolozsmonostori m. kir. gazdasági tanintézetbe való főlvételeiről.

A kolozsmonostori m. kir. gazdasági tanintézetben az 1891—92-ik tanévre való főlvételek október 1—8 nap-jai alatt történnek.

Rendes hallgatók felvételnek azok, a kik legalább:

a) hat gymnásialis osztály, vagy VI real osztál, vagy kereskedelmi akadémiát, (felsőbb kereskedelmi iskolát) végeztek, vagy a polgári iskola VI osztályát általános jó osztályzattal végeztek;

b) a belépni óhajtónak szülői vagy gyámjaik bele-egyezését kell beirniok s ezek részéről biztosítva kell len-niök, hogy a szükségességekkel, valamint a költségekkel el-fognak láttatni;

c) kimutatni tartoznak, hogy a himlő ellen beoltattak V e n d é g h a l l g a t ó k u l f e l v é t e t n e k :

a) nagykoru férfiak;
b) főiskolák hallgatói;
c) kiskoruk, kiknek azonban felvétel iránt előzőleg olyam odniok kell.

Főlvetel végett a belépni szándékozónak az igaz-gatónál kellend jelentkeznie.

Tandij és egyéb fizetendő:

Tandij fejében félévénként 10 frt, olvasóköri díj fejé-ben félévénként 2 frt fizetendő, kerti eszközök beszerzésére 4 frt. fizetetik.

Beiratkozás alkalmával egyszer s mindenkorra 5 frt biztosítéki díj fizetendő le, mely hallgatók által esetleg okozott károk megtérítésére szolgál.

Ezen biztosítéki összeg a tanév végén visszadaatik. Vendég hallgatók, tandija tantárgyaként 4 frt.

Oly halgatók, kik érettségi bizonyítvánnyal birnak s kimutatni képesek hogy már előzőleg valamely gazda-ságban egy évi gyakorlaton voltak, az első tanév elenge-désével azonnal II. évre vehetők fel.

A tanintézetben rendszeresített állami ösztöndíjos valamint a konviktsui fizető helyek ez idő szerint már betöltve vannak.

A tanintézet szervezetét, vizsgarend és fegyelmi sza-bályzatát, valamint a tanintézetbe lépőre fontos tudniva-lókat tartalmazó füzetet az igazgatóság az érdeklődőknek díjmentesen megküldi.

A m. kir. gazdasági tanintézet igazgatósága.

Utmutatás a szőlőragya (peronospora viticola) ellen való védekezésre.

Bortermelésünknek — kivált a homokosok — ezen gomba ellensége júniusban és júliusban lép föl, és pusztításait augusztusban és szeptemberben folytatja. Ismertető jelei a következők: a peronosporás levél alsó lapja olyanak látszik, mintha cukorporral volna behintve, vagy mintha ott só virágozott volna ki, vagy dér képződött volna. Kezdetben a foltok apróbbak és rendszerint a levél főbb erezte mentében láthatók és csak később olvadnak nagyobbaká vagy egy egészé össze. A levél felső lapján pedig először sárgas, később barna — de sötét — foltok láthatók a színtől, a mint a gomba fejlődése kissé nagyobb mértékben haladt előre.

E gomba könnyen megkülönböztethető a nemzetségtől (Erinosisis), melyet a Phytomyces vitis nevű atka okoz és mely rendszerint nem veszedelmes. A nemzetségtől foltjai piszkos fehérek, majd sárgák, tömött nemzethez hasonlóak és szintén a levél alsó lapján láthatók, míg a levél felső lapján, a megfelelő helyeken apró püposodások keletkeznek.

Különbözik a gomba az Oidiumtól is, mely a levél felső lapján is látható.

A peronospora viticola nyári és téli spórák által szaporodik; az előbbieket a szél szerte-szét hordozza és ha a szőlőlevél felső lapjára hullanak s itt eső vagy harmatecsepe kerülnek. +25—30° C. melegben tovább fejlődnek. A nyári spórák nem állanak ellent a nagyobb hidegnek s ennek beálltával elpusztulnak, míg a téli spórák ellenben a legszigorúbb telet is élő állapotban huzak ki. Tavasszal életre kelnek s folytatják pusztításukat egy a szőlőleveleken, mint az éretlen vesszők, a fűrt nyelén, annak elágazásain, a szőlőszem kocsánján és magán a szőlőszemen is. A gomba által megölt levél vagy elvlik a vesszőről és lehull vagy összeszárad a tőkén, esüngve marad. A peronosporás vessző be nem érik, télen elfagy, középső szemei elvesztik életképességüket, ily esetben a peronosporás esztendő után csak a rövid metszés ajánlható. A fűrtöt már a virágzás ideje előtt is megtámadhatja.

A peronospora pusztítása vagy közvetett az által, hogy tönkreteszti a lombzatot, vesszőt s e miatt a termés meg nem érhetik, vagy közvetlen az által, hogy a fűrtöt támadja meg, mely vagy egészen lehull, vagy legalább a belőle szűrt bort teszi élvezhetetlenné.

A peronospora rohamosabban és erősebben terjed a száraz talajú szőlőkben s ez az oka annak, hogy a homoki szőlőkre annyira veszedelmes.

A peronospora ellen hathatós védőszerül szolgálhat a rézvegyületek, kivált a rézgálic (kék gálic), mely a szőlőlevélre hintve, vagy fecskendezve és a légköri víz (és harmat által feloldva, a levél sejtjei által felszívódik s ezeket annyira megedzi, hogy a peronospora nem bír rajtuk áttörni. A nyári spórák pedig olyan eső — vagy harmatecsepeben, mely rézgálicot tartalmaz maguk is elpusztulnak, mielőtt a levélbe hatolhatnának. A rézgálic olyan adagban, mint az permeterésnél használtatik a bort vagy szőlőt élvezőre nézve nem veszélyes.

Védekezésül a különböző réztartalmú folyadékok használtatnak.

I. A bordeauxi keverék, melynek alkotó részei többféle arányban vegyithetők. Napjainkban rendszeren ezek az arányok szerepelnek:

- a) 100 liter víz,
- 2 kilogram rézgálic,
- 2 " égetett méz.
- b) 100 liter víz,
- 3 kilogram rézgálic,
- 3 " égetett méz.

- c) 100 liter víz,
- 4 kilogram rézgálic,
- 4 " égetett méz.

Az a) alatti (kétszázalékos) keveréket akkor használjuk, mikor a baj még nem lépett fel, hanem megakarták előzni. Ha az első permeterés kellő időben, május végén megtörtént, akkor a nyár további folyamán is elég szokott lenni ez a keveréсарány.

Hogyha azonban az első permeterés megkésztet s a gomba nyomai már mutatkoznak a leveleken, akkor a b) és c) alatti (3- és 4%-os) arányban keverjük össze az anyagokat.

A rézgálicot megtörjük és először kissé nagyobb mennyiségű mérsékelt meleg vízben — 1 kilogram rézgálicra 3 liter vizet számítva — oldjuk fel. Egy másik edényben pedig az oltatlan meszet oltjuk meg egyenlő arányú vízben. A meszoldatot célszerű, finom szitán átszűrni, nehogy olyan anyag is maradjon benne, melytől a permeterés készülék bedugul. Ezután a rézgálicoldatot a kellő arány szerint, nagyobb mennyiségű vízbe öntjük bele és ha a meszoldat lehűlt, akkor folytonos kavarással, lassan hozzá keverjük a rézgálic oldathoz (és nem fordítva). — A meszoldatnak okvetlenül le kell hűlnie, mert különben a keverék a peronosporára nézve teljesen hatástalan lesz. Ha van jó kövér, vajserű oltott meszőnk, úgy ezt is használhatjuk, csak hogy akkor 1 kilogr. oltatlan mesz helyett 2½ kilogr. oltott meszet kell alkalmaznunk.

A rézgálicot csak fa-, réz- vagy agyagedényekben oldjuk fel, és annak kavarássához is szintén csak faeszközt használunk.

A kész bordeauxi keverék elállhat hosszabb ideig is, de használat előtt s általában valahányszor a fecskendőbe öntünk belőle, alaposan felkavarandó, mert éppen azok a részecskék, melyek a peronosporára hatnak, leülepednek benne.

E folyadékot a lehető legfinomabb permeter alakjában kell a szőlőlevelek felső lapjára juttatni.

II. A szóda és rézgálic keveréke. Ennél mesz helyett szódát (szénsavas nátriumot) használunk. Az az előnye, hogy nincs benne olyan durva részecskék, mint a meszkeverékben. Ha 2% os keveréket akarunk készíteni, akkor 2 kgr. rézgálicot 6 liter meleg vízben és 2½ kgr. kristályos szódát 12½ liter vízben feloldunk s e két oldatot folytonos keverés közt előbb a szódaoldatot, aztán a rézgálicot 80 liter vízbe öntjük, s így kapunk egy hektoliter 2%-os rézgálic oldatot. Természetes, hogy ha az első permeterés akkor történik mikor a baj már felépett akkor ennél a keveréknél is több (3—4 kgr.) rézgálicot és megfelelőleg több (3¼—5 kgr.) szódát használunk 100 liter vízre s e szerint módosítjuk a keverés arányát.

E két keverék (a bordeauxi és az utóbb említett szódás) legcélszerűbb a borra feldolgozandó szőlőtermés megvédésénél.

A hol a termést fűrt, tehát esemeszőző alakjában értékesítik, ott a következő (III. és IV.) keverékek ajánlhatók, mert különösen a bordeauxi keveréknél a permeterező anyagból látható foltok maradnak a fűrtön. A szóda és rézgálic keveréknél egyébiránt ezek a nyomok nem nagyon jelentősenek.

III. A rézgálic és az ammoniak (szalmiakszesz) keveréke (Eau céleste). Ennél előbb egy „anyaoldat”-ot készítünk, úgy, hogy 1 kilogr. rézgálicot 3—4 liter meleg vízben a fentebb leirt óvatossággal feloldunk. Ha a rézgálic tökéletesen feloldódott, s az oldat nem meleg akkor lassan, folytonos kavarással 1½ liter, vagy csak 1 liter 22° ammoniakot öntünk hozzá. A folyadék erre zavarodni kezd és halványkék színt vesz föl, s ha az összes ammoniak már egészen bele van öntve, a folyadéknak meg kell tisztulnia és intenzív-ultramarin-kék színt lövönni.

Ha a folyadék nem tisztul (különösen abban az esetben, ha csak 1 liter ammoniakot használtunk) akkor még, több ammoniakot kell hozzá önteni, míg a tisztulás be nem következik.

Ez az anyaoldat 200 liter vízre elegendő.

IV. Tiszta rézgálicoldat. Ezen oldatban 100 liter vízre fél kilogramm rézgálicot használtunk, bár vannak egyesek, kik még ezt is erősnek tartják s 100 liter vízre legfeljebb 300—400 grammot vesznek.

E szernél is egy „anyaoldat”-ot készítünk, úgy hogy 10 kgr. rézgálicot 50 liter vízben feloldunk. Tehát az anyaoldat minden literjében 200 gramm rézgálic van (10 kgr. : 50 = 0.2 kgr.). Ha olyan folyadékot akarunk készíteni, melyben 300 gr. rézgálic legyen, akkor 100 liter vízre az anyaoldatból másfél liter, ha pedig 400 grammot, akkor két litert veszünk.

Ez utóbbi két keverék (III. és IV.) a legfinomabb permeterést igényli, mert ha nagyobb cseppekben hull a levélre, ez könnyen meg-perzselődik tőlük.

A rézgálicos folyadékot erre a célra való eszközökkel, az úgynevezett permeterő gépekkel, melyek a folyadékot úgyzólván szétporlasztják, fecskendezük a tőkére. Igen kis szőlőkben, hol a gép nem fizetné ki magát, finom kézi seprével is lehet dolgozni.

Sokféle permeterő gép van, melyek részint finomabb, részint durvább cseppeket szórnak. Igen jó gép a Vermorel-féle „Eclair”-permeterő, mely Szávost Al-fonzál (Budapest, Arany-János utca.) 24 frón hapható.

A permeterőstől csak akkor várhatunk teljes sikert ha a peronosporát megelőzzük, vagyis, ha az első permeterést május végéig bevégezzük.

Virágzás idején, vagy esetleg a szénkénegezéssel együtt egy időben is lehet végrehajtani; csak a közvetlenül a kötés után nem, hanem be kell várni, míg a levelek néhány nap múlva ismét visszanyerik természetes helyzetüket.

Nedves vagy esőre hajló időben is dolgozhatunk, csak hogy ilyenkor az kockázatjuk, hogy hirtelen támadó sűrű eső lemossa a keverék cseppeit, mielőtt megszáradhattak volna.

Ha tiszta rézgálic, vagy ammoniakos oldattal permeterünk, a déli forró órákban szünetelni kell.

A permeterést évenként rendszeren háromszor végzik, az első májusvégéig, másodikat egy hónappal későbbben, az utolsót a második permeterés és a szűret közötti idő közepén.

A hol az első permeterés elmaradt s nyomára jövünk később a peronosporának, s ha július végén vagy augusztus elején permeterünk először, akkor a rendszeren első rézgálic-oldatot használunk.

A tőke-sorokat mindkét oldalán be kell fecskendezni és le hetőleg a fűrtökre is juttatni még virágzás idején is.

A bordeauxi-, a szóda- és rézgálic-, és a rézgálic meg ammoniak keverékből egy hektárra 400 liter kell, tehát egy kat. holdra 230 liter és egy magyar holdra 173 liter; míg a tiszta rézgálic oldatból egy hektárra 2000 liter, tehát egy kat. holdra 575 liter és egy magyar holdra 431 liter.

Az ezen utasításban II alatt leirt szóda és rézgálic keverékekkel az intézeti, szőlő a peronospora fellépte előtt július hóban már rendszeresen permeterve lett. A permeterés sikeréről, meggyőződést szerezni óhajtok, az intézeti szőlőt az igazgatóság kalauzólása mellett bármikor megtekinthetik.

Nagy-Enyed 1891. szeptember hó 4-én.

M. kir. vincellér-iskola igazgatósága.

Felelős szerkesztőség:

Dr. MAGYARI KÁROLY.

TÖRÖK BERTALAN

Kiadótulajdonos: WOKÁL JÁNOS.

Hamisított fekete selyem. Égessük el azon selyemintát, melyből venni szándékszunk, s a netaláni hamisítástól azonnal meggyőződhetünk. A valódi tisztán festett selyem összekonkorodik, elalszik s világosbarna színű hamut hagy hátra. Míg a hamisított selyem (könnyen zsiros lesz és török) lassan ég és a keresztszalak későre hamvadnak el, (ha nagyon sok zsiros anyag nehezíti) és sötétbarnu hamut hagy hátra, míg a valódi selyem konkorodik és nem facsarodik, ha a valódi selyem hamvát összenyomjuk szerteszáll, még a hamisított nem. A HENNEBERG féle cs. és kir. udvari szállító, selyemgyár raktár ZÜRICH-BEN, szivesen küld az ő selyemszövet mustráiból mindenkinek és szállít egyes és nagyobb darabokat bér és vámmentve a házhoz. Levelekre 10 kros bélyeg.

Egy jó zongora eladó

értekezhetni 1—1

Pattantys kereskedésében
N.-Enyeden.

Kiadó szállás

1891. Szt. Mihály naptól a Várszeg utca végén a gyümölcsészeti falkola területén. **Arlejtés szeptember 15-én d. u. 5 órakor** a város ház tanácstermében. **Kikéltési ár 10 frt.**

Melyik lapra fizessünk elő?

Gazdag tartalmánál, nagy terjedelménél fogva a legolcsóbb magyar lap az

19—34

„EGYETÉRTÉS”

a mely az új évvel immár 25-ik évfolyamába lépett. Ez a magyar olvasó község lapja Hiteles forrásokból származó **értesüléseink** gyorsasága, alaposága és sokasága, rovataink változatossága, kitünősége, a különböző olvasmányuk gazdag tárháza tették az „EGYETÉRTÉS”-t népszerűvé. Az **országgyűlési tárgyalásokról** a legrészletesebb s e mellett tárgyilagos hű tudósítást egyedül az „EGYETÉRTÉS” közöl. **Gazdasági rovata** elismert régi tekintélynek örvend. A magyar kereskedő s **gazdaközönség** nem szorul többé idegen nyelvű lapra, mert az „EGYETÉRTÉS” **kereskedelmi s tőzsdéi tudósításainak** bőségével s alaposágával ma már nem versenyezhet más lap. A kereskedő az iparos s a mezőgazda megtalálja mindazt az „EGYETÉRTÉS”-ben, a mire szüksége van. Változatos szerkesztett tartalmában, **annyi regény olvasmányt ad mint egy lap sem.** Két, három regényt közöl egyszerre, úgy, hogy egy év alatt 30-40 kötetnyi regényt, részint eredetieket, részint a külföldi legjelesebb termékeket jó magyarságu fordításban kapnak az „Egyetértés” olvasói. A ki olvasni valót keres és a világ folyásáról gyorsan és hitelesen akar értesülni, fizessen elő az „EGYETÉRTÉS”-re, melynek előfizetési ára egy óra 1 frt 80 kr., negyedévre 5 frt s egy évre 20 frt. Az előfizetési pénzek az „EGYETÉRTÉS” kiadóhivatalába küldendők. Mutatványszámot a kiadóhivatal kívánatra egy hétig ingyen és bérmentve küld.

Nyomatott Wokál Jánosnál Nagyenyeden 1891.